۲۳نچی. — №23 ۱۳۲٤سنه. ۲۳ ربیع اخر. شنبه. ۱۹۰٦سنه. ۳ایون. ۱نجی بیت

یولدز

« یولدز »
(جریدهسینك بهاسی برسنه اوچون (۳) صوم، آلتی آی اوچون (۱) صوم (۵۰) تیین، دورت ای اوچون (۱) صوملر.
شاگردلر اوچون برسنهلگی (۲) صوم وهر آیی (۲۱) تییندر.
یولدزنك اداره وکتبخانهسی شهر قزانده یونایف مسجدی قارشنده (۱٤) نومرلی خانهده، هر کون ایرته ساعت (۸) دن کوندز ساعت (۲) یه قدر آچقدر. باشقه وقت زائر ومشتریلر قبول ایدلمزلر.
محرر وناشری :
احمد هادی مقصودی .

„Юлдузъ“
ЕЖЕ НЕДѢЛЬНОЕ ИЗДАНІЕ
Цѣна 3 руб. на годъ.
Редакція и Контора:
Казань, Екатерининская улица № 14.
АДРЕСЪ:
Казань, редакція „ЮЛДУЗЪ“
Russie, Kazan, redaction „Julduz“,
Плата за объявленія:
(30) и (20) коп.

تکراری موجب اولمایان فکری وفنی مقالهلر ممنونیت ایله قبول ایدلورلر. درج ایدلمهین مقالهلر حقنده جواب ویرلمز واشتکا قبول ایدلمز.

هر نسخهسی ۵)تییندر. ادبی، فنی، معاشی وسیاسی هفتهلك جریدهء ترکیهدر. اون نسخهسی(۳۵)تییندر.

شهر قزان، ۳ ایون.

یولدزنك بر نیچه نسخهلرنده دوما احوالندن هفتهلك اجمالنی یازمش ایدك. بعض چلینلرنك سوزلرینیده نقل قیلمش ایدك. شول کونلردن بیرلی دوماده سویلیلرده سویلیلر. هنوز بالفعل نتیجه حاصل اولدیغی یوقدر.

دومانك اوز اسمینه وچلینلر اسمینه هر طرفدن شکایت نامهلر کیلمکدهدر. بو نامهلرنك کوبسی دوما مجلسنده اوقولادر. بعضلری حقنده دوما وزیرلرگه استفسار (زاپروس) ده یاصاب قاری. لکن وزیرلرنك بو واقعهلردن قاوشادقلری هیچ کورنمیدر. ایسکی ویا کئفا امر وفرمانلر بوینچه هر ییرده تورهلر وحکومت مأمورلری خلق ایله ایسکیچه قاهرانه معامله قیلمقدهدرلر.

دوما تأسیس قیلنغاندن بیرلی ظاهراً روسیه ادارهسنده کونستیتوتسیه بارکبیدر. لکن حقیقتکه قارالسه، تورهلرنك عمل وحرکتلرنده قسنقیلق ایسکی صامودیرژاویه زمانندنده آرتغراقدر.

ایمدی مملکتمزنی بوندی قاتی تدبیرلر ایله اداره قیلو وطنچلاندرو ممکن اولمایاچغینی حاضرده هرکم آڭلادی. عمومی خلق قوتی پولیسه قوتندن آرتق بولو چیلغنی هرکم سیزدی. لکن وزیرلر مجلسینك بوندن خبری اولمامالی. یوقسه، بوخصوصده عدالتلی برتدبیر قیلنورایدی.

هر ییرده تورلی فتنهلر چغو خبری ایله بارچه گازیتلر طولمشدر.

کوبدن بیرلی خلق طرفندن کوتلمکده اولان حریتلر وعدالتلر تیزدن میدانغه چغارلماسه، بو فتنهلرنك طاغی آرتاچغی شبههسزدر. بو آفتلرنی باصو خصوصنده نی اوچون هنوز برتدبیر قیلنمی؟.

واقعا تدبیرلر یوق توگل. قسوتدبیرلری همان قیلنا. لکن بیك قاتی قسلغان نرسهنك گاها صتلو احتمالندن حکومتنك خبری بارمی؟

بریادن بیرلی مملکتمزده واقع اولان درلو فتنهلر اوشبو صتلونك اشارهلری توگلمی؟

ئهلله خلق، ادا قیلوی ممکن بولماغان نرسهلرنی دعوا قیلالرمی ایکان؟ تفتیش قیلوب قارالسه، خلقنك دعواسنده هیچ بر افراط کورنمیدر.

نیقدر زماندن بیرلی خلق معلوم حریتلرنی دعوا قیلالر. یاوروپا مملکتلرنده بولغان ایرکلك وایرکنلکلرنك هر قایوسی بزنك روسیهدهده بولسون دیلر. بو حریتلر، نی اوچون هنوز بیرلمی؟ یاوروپا وآمیریکهده اوتوز قدر مملکته هیچ برفتنهگه سبب بولماغان بو حریتلر بزنك روسیهده گنه فتنهگه سبب بولور میکاننی؟

روسیهاچنده کوب ولایتلرده آول خلقینك بیرلری اوزلرینی طویدرورغه ییتمهدیکی هرکمگه معلومدر. دوما حکومتدن شول آچ وعاجز خلقلرغه ییرگه اهل بولماغان کشیلردن بیر آلوب بیرلسون دیوب دعوا قیلا. دوماده بعض طائفه بو ییرلرنی خواجهلرینه هیچ بر آقچه بیرلهیچی بوش آلوب بیرلسون دیسهلرده، چلینلرنك کوبره‌گی آقچه ایله آلوب بیرلسهده راضی بولالر. لکن حکومت آقچه ایلهده آلوب بیرورگه راضی بولمی. بونده نی سر بار؟ بوقدر الوغ مسئله شول کوینچه یاتوب قالور دیوب اویلانامی؟ نی اوچون اطرفقه کوز صالنمی؟

اعتبار ایله قاراغان کشیگه دنیاده عبرتلنورلك حاللر هیچ یوقمی؟

قوانین اساسیه.
روسیهنك توب قانونلری.

حاضرده دوما دیواننده مجلسلر اولدیغی معلومدر. بو دیوانغه تورلی نظاملری حقنده کیڭاش قیلورغه طاپشرلمش ایسهده، روسیهنك توب نظاملری خصوصنده مشاوره قیلورغه رخصت یوقدر. چونکه اگرده دوما مملکتنك توب نظاملرینه قاتشسه، (اوچریدیتلنوی صوبرانیی) بولمق کیرهك بولادر بو کونگه قدر پادشاه حضرتلری (اوچریدیتلنوی صوبرانیی) تأسیس قیلغانی یوقدر. لکن دوما آقرن آقرن توب نظاملر حقندهده کیڭاش قیلمق نیتندهدر. شول جهتدن روسیهنك توب نظاملری نیدن عبارت اولدقلرینی آڭلاتمق اوچون اوشبو یولدزده برنچی بابینی ترجمه قیلامز. مناسب وقتی کیلگانده باشقه بابلرینیده ترجمه قیلنولر.

۲۳ نچی آپریلده پادشاه حضرتلری طرفندن حکومت سیناتینه خلقغه اعلان قیلنورغه بویرلغان روسیهنك توب قانونلری (۸۲) مادهدن

عبارتدر. برنچی بابی اوشبو (٢٦) ماده‌در:

١) روسیه دولتی هیچ آیروب بولنمی طورغان بر دولتدر.

٢) فینلاندیه کنه‌زلگی روسیه‌نڭ اوزندن هیچ آیرلمی طورغان بر قسمی‌در. شویله ایسه‌ده، داخلی اشلرینی اداره قیلو نظاملری اوز خلقینه طابشرلمشدر.

٣) بوتون روسیه اچنده رسمی لسان روس تلیدر. قوری وصو عسکری آراسنده وهر بر دیوان ومحکمه‌لرده اشلر روس تلنچه یورتلورگه تییشلیدر. تورلی طرفلرده بولغان دیوان ومحکمه‌لرده شول اطراف خلقینڭ اوز تللرینی استعمال قیلو حکملری مخصوص نظاملر ایله تعیین قیلنمالیدر.

برنچی باب

٤) روسیه اچنده مستقل والوغ حاکملك وباشلق ایمپیراتور حضرتلرینڭ حقیدر. بو باشلقغه قورقو سببلی گنه‌توگل وجدان بوینچه اطاعت قیلو تییشلیلگی امرالهیدر.

٥) پادشاه ایمپیراتورنڭ ذاتی عزیز ومحترم‌در.

٦) نظامده کورسه‌تلکان روسچه پادشاهلق خاتون کشی تصرفینه قالغان تقدیرده مستقل والوغ باشلق آنڭ حقی بولور. لکن آنڭ ایری پادشاه دییوب آتالماس. شویله‌ایسه‌ده مرتبه وحرمتلری ایر پادشاهلرنڭ خاتونلری درجه‌سنده بولور.

٧) ایمپیراتور نظام حکملرینی شورای دولت ودوما دیوانلرینڭ اتفاقی ایله میدانغه چغارور.

٨) پادشاهنڭ هر تورلی نظام کیکاشلرینی کیکاشکه صالورغه حقی باردر. دولت ومملکتنڭ توب نظاملری حقنده کیکاش قیلورغه شورای دولتنڭ‌ده حقی یوقدر. بوخصوصده کیکاش قوزغاتو ایمپیراتورنڭ اوزینه گنه مخصوصدر.

٩) هر بر نظامنی ایمپیراتور اوزی قبول وتصدیق قیلور. اول قبول وتصدیق قیلماغان نظام، نظامغه صانالماس.

١٠) بوتون روسیه مملکتنده هر بر حکملرنی یورتو واداره قیلو پادشاهنڭ حقیدر: الوغ حکملرنی پادشاه بالذات اوزی اداره قیلور. باشقه حکملرنی اداره قیلو تورلی دیوانلرغه وتورلی کشیلرگه آنڭ طرفندن طاپشرلور. اول دیوانلر وکشیلر هر بر حکملرینی پادشاه اسمندن وآنڭ امری بوینچه یورتورلر.

١١) تورلی اشلرنی اداره قیلو اوچون دیوان ومحکمه‌لر آچو خصوصنده نظاملرنی یورتو خصوصنده‌ده امرلر هر برسی پادشاه ایمپیراتور طرفندن بیرلور.

١٢) روسیه دولتینڭ باشقه حکومتلر آراسنده‌غی پولیتیکه وسیاستی وباشقه حکومتلر ایله تورلی کیکاش ومعامله‌سی پادشاه حضرتلرینڭ تدبیری بوینچه وآنڭ اسمی ایله یورتلور.

١٣) باشقه مملکت خلقی ایله صوغشو، صلح قیلشو، عهد و وعده‌لر یازشو پادشاه حضرتلری طرفندن اجرا قیلنور

١٤) روسیه دولتینڭ قوری وصو عسکرینه باش‌وآمر پادشاه حضرتلرینی قوری وصو عسکرینڭ قوراللریده آنڭ تصرفنده‌در. عسکری اش وتدبیرلرنڭ هر برسی آنڭ امر وفرمانی بوینچه‌غنه یورتلورلر.

١٥) مملکتنڭ بعض یرلرینڭ صوغش وقتی نظاملری بوینچه اداره قیلنولری‌ده هم باشقه‌چه آیرم نظاملر ایله حکم قیلنوب طورولری‌ده پادشاه حضرتلری امری بوینچه

١٦) روسیه‌ده آقچه صوقتر و وآقچه‌لرنڭ روش وقیافتلرینی تعیین قیلو پادشاه اشیدر.

١٧) باش وزیرنی وباشقه وزیرلرنی وتورلی اداره مدیرلرینی وباشقه لوازم ایه‌لرینی اورنلرینه تعیین قیلو هم آنلرنی لوازملرندن چغارو پادشاه تصرفنده‌در ونظام بوینچه باشقه مأمورلرگه طابشرلغان اوازم اهلینی تعیینلو وچغارولرغنه باشقه مأمورلر طرفندن اجرا قیلنورلر.

١٨) مأمورلرنڭ اشلرینڭ چیکلری وبر برسی آراسنده‌غی مناسبتلری پادشاه حضرتلرینڭ فرمانی ایله تعیین قیلنورلر.

١٩) خدمتلرنده‌گی اخلاص، دوام‌وغیرتلرینه مأمورلرگه چین واسملرنی، اوردین ومیدال کبی امتیاز وافتخار علامتلرینی پادشاه حضرتلری بیرور. نیندی خدمتلر ونیندی همتلر اوچون نیندی درجه وامتیازلر بیرو قاعده‌لری‌ده بالذات آنڭ طرفندن تعیین قیلنور

٢٠) پادشاه اوزینڭ خصوصی مالی خصوصنده هم روسیه‌ده پادشاهلقده بولغان کشینڭ مالی بولوب صانالا طورغان ماللر خصوصنده تدبیرلرنی بالذات اوز فرمانی ایله یورتور. پادشاهلقده بولغان کشینڭ ملك بولوب صانالاطورغان ماللرنی هیچ کمگه‌وصیت قیلماسلر وملکدن آیروب تقسیم‌قیلماسلر، وهیچ بر روشده بالفعل‌پادشاه بولغان کشینڭ ملکندن چغارلماسلر. پادشاه ملکی‌بولغان ماللردن‌هیچ بر روشده نالوك وتوله‌و آلنماس.

٢١) پادشاه ایمپیراتور نسل پادشاهینڭ رئیسی صانالوب اودیالنی‌یرلر خصوصنده‌غی تدبیرلر آنڭ تصرفنده‌بولور. خانهٔ پادشاهی وزیری تصرفنده بولغان دیوان واداره‌لرنڭ ترتیباتی‌ده ایمپیراتور فرمانی‌بوینچه یورتلور.

٢٢) هر بر محکمه‌لرده حکملر پادشاه‌اسمندن اعلان واجرا قیلنورلر

٢٣) جزا قیلنورغه حکم ایتلگان کشیلرنی عفوایتو، جزالرینی ییکله‌یتو. عیبلی کشیلرنی حکمگه کرتمه‌و، محکمه‌گه کرگان‌اشلرنی‌حکمدن طوقتاتو، خزینه فائده‌سینه آلنا طورغان اشترافلرنی توله‌ودن قوتقارو وباشقه تورلی حکم شفاعتلری، قیلو پادشاه حضرتلرینه مخصوصدر. لکن‌بو مرحمت وشفاعت‌مملکت خلقندن هیچ بر کشینڭ حقوقلرینه ضرر وزیان کیترورلك بولماسقه تییشلیدر.

٢٤) (١٨٩٢) نچی سنه‌ده نشر قیلنغان اوّلگی نظام مجموعه‌سینڭ برنچی جلد وبرنچی قسمنده بیان قیلنغان پادشاهلقنڭ وارثی وولی عهدی یعنی (ناسلیدنیکی) خصوصنده‌غی (٣–١٨) نچی ماده‌لر، هم پادشاهنڭ بالغ بولووی، بالغ بولغانچی اپیکون (وصی) تعیین قیلنوب‌طورووی‌وحکومت‌اشلری‌خصوصنده‌غی (١٨–٣٠) نچی ماده‌لر، پادشاهنڭ تختکه اوطورووی وآگاعهدوبیعت‌قیلو خصوصنده‌غی (٣١–٣٦) نچی ماده‌لر، پادشاهلرنڭ اسم ولقبلری‌وگیرب علامتلری‌هم‌دین‌خصوصلرنده‌غی (٣٧–٤٦) نچی ماده‌لر توب نظاملردن‌حساب قیلنورلر.

٢٥) مذکور نظام دفترنده‌گی پادشاه فامیلیالری‌اوچرژ دینیه‌سی‌حقنده‌غی (٨٢-١٨٩) نچی ماده‌لرده توب نظاملر جمله‌سندن حساب قیلنوب پادشاه حضرتلرینڭ اوز تله‌وندن باشقه اوزگارتلمسلر. لکن بو اوزگارولردن خزینه‌گه هیچ خرجات آرتدرلماس.

٢٦) پادشاه حضرتلرینڭ امر وفرمانلری باش وزیرنڭ یا که مذکور فرمانلرغه تعلقی

بولغان باشقه وزیر یامدیرلرنك قوللری ایله تأثیر قیلنورلر.

انجیل طابلمش.

مصرده قاهره شهرندن (۱۸٥) چاقرم قدر کون طرفنده (اوکسیر خینکوس) اسملی ییرده قدیم زمانلرده مصر کتبخانه‌لرینك اسکلادی اولدیغی گمان قیلنمقده ایدی. شونکا بناءً آنگلیه‌نك تاریخ وآثار قدیمه علماسندن گره‌نفیلد وخائون اسملی پروفیسورلر طوغز یلدن بیرلی مذکور محلده ایسکی شهر خرابه‌لرینی قازتوب قوم آستنده کوملوب قالغان ایسکی عمارتلرنی تیکشرمکده ایدیلر. قازی طورغاچ بر کتبخانه بناسینی کشف قیلوب اچنده پاپیروس اسملی اولان یافراغینه وپیرگامینت کاغدینه یازلغان بیك کوب کتابلر طابمشلر. بونلرنك آراسنده نصاری قارشنده انجیل دییوب اعتبار قیلنا طورغان کتابلرنك عبرانیچه یازلمش بر نیچه صحیفه‌لری‌ده وار ایمش. حاضر بوحال نصاری علماسینی بیك تعجبه قویدی. چونکه بو ایسکی انجیلده یازلغان سوزلر ایله قولده‌غی انجیللرده‌گی سوزلر آراسنده کوب مضمون وجمله‌ده خلافلقلر کورینه‌در.

تورات وانجیلنك هیچ تحریف ایدلدکی واوزگارتلدکی یوق وتحریف هیچ متصورده دگل دییوچی نصار امتکلمرینی بو حال بیك اضطرابقه توشره‌در. چونکه ایمدی اهل اسلام علماسینك تورات وانجیل هر ایکیسی اصل نسخه‌لرندن اوزگارتلمشلر دییوب قیلغان دعوالری ثابت اولمق لازم اوله‌در. کیلسه کیلمه‌سه بوکا بر جواب بیرمی طوغری کیلمی. بعض کیمسه‌لر بر جواب حاضرله‌مشلر: بزنك قولده‌غی یاکفا انجیللر اوزگارتلمه‌گان ایسکی انجیل اوزی اوزگارگان دیمه‌کچی بولالر ایمش. لکن بو جواب بیك کیلوب بیته آلمیدر. بو ایسکی انجیلده قولده‌غی انجیللرده بولماغان بیك کوب سوزلرده وار ایمش. بو حالده میسیونیرلرنی آبتراتاچق. چونکه آنلر مسلمانلرغه همان بحث قیلالر ایدی: «قرآنکز خبر نچه حضرت محمد انجیلده احمد اسمی ایله مذکور اولمق کیره‌ك ایدی. حال بوکه بزنك انجیلده احمد دیگان اسم یوق.» دیلر ایدی. ایمدی ایسکی انجیللرده‌گی بعض سوزلر یاکفا انجیللرگه کرمی قالوی ثابت اولسه، اوفی طورغاچ تیکشره طورغاچ ایسکی انجیللرده احمدی‌ده محمدی‌ده طابلو احتمالی واردر. بوکا میسیونیرلر نی جواب ویرورلر؟ شوراسی بیگره‌ك عجیبدرکه ایسکی انجیلده عبادتخانه‌گه کرمك اوچون طهارت آلو کیره کلگی حقنده بر نیچه آیتلرده وار ایمش. بوسببه میسیونیرلر ایله برابر جمیع اهل اسلام‌ده تعجب ایتمك تییشلیدر.

تاریخ طبیعیدن.

بو عالمده موجود اولان اشیا جمادات، نباتات وحیوانات اسملرنده اوچ صنفقه منقسمدرکه مجموعینه (موالید ثلاثه) دیلور. حیواناتده نما یعنی (اوسو) وحس یعنی (طویغو) وحیات یعنی (جان) واردر. نباتاتده نما وحیات اولسه‌ده حس یوقدر. جماداتده بو قوّه‌لرنك هیچ بری یوقدر. بو تعریفلردن آڭلاشلدیغنه کوره جمادات معادن، طاش طوفراق وصو کبی حس وحیاتی اولمایان نرسه‌لردر. طوفراق وصو وهوا وحرارت کبی لوازم حیاتیه‌دن محروم اولدقده نباتات هلاك اولورلر بوکا عوام اهالی (قورومق) تعبیر ایته‌رلر. نباتاتده حیوانات کبی تناسل یعنی جفتلشو ایله تکثر ایدر یعنی (کوبه‌یورلر). طامرلرنك طوفراقدن چیکدیکی رطوبتدن حاصل اولان صو (عصارهٔ نباتیه) نباتاتنك جسمنده قان حکمنده اولوب یافراقلرینه قدر حرکت وجریان ایدر.

حیوانات ـ قوهٔ حیاتیه‌یه مالك اولان مخلوقاته حیوان وحیاتنك مبدئی اولان قوّته (روح) تسمیه اولنور. حیواناتده اوزلرینی احاطه قیلان شیلرنی حس ایتورگه مخصوص بر (قوهٔ حسیه) یعنی (طویغی) واردر. حرکت اختیاریه‌نك مبدائی اولان قوّته ارادهٔ حیوانیه دیلور. حیواناتنك انواعی بیك مختلف وتعدادی غیر قابلدر. بعضلری بری یعنی (قوروده یوری طورغان) ویاخود بحری یعنی (صوده یوری طورغان) اولوب بر طاقمی هواده وبعضیده هم قوریده هم هواده یاشارلر.

حیواناتنك ایك زوری کیت ویونس بالغی وایك کچکنه‌سیده کوز ایله کورلمی طورغان غایت کچکنه میکروبلردر. (میکروسکوب) ایله معاینه ایتلدکده بر طامچی صوده بر نیچه ملك واق حیوانلر یاشادیغی کوریله‌در.

(ارض ـ ییر)

یر یوزنده کورنگان طاو، دیگز وطوفراق ابتدای خلقتده موجود اولمیوب مرور زمان ایله وجودکه کیلمشدر. وآره تیره ظهور ایتکان اوت طاوی زلزله کبی حادثه‌لر یر یوزنده تورلی اوزگارولری میدانغه کیترمشلودر.

ؤولقان، زلزله کبی حادثانقه قاراغانده هم بر نیچه یوز آرشین قازلغان معدن اوچاقلرنده (شاخطی) وغیری تیره‌ن چوقورلرده هر اوتوز ایکی میتر تیرانکلده بر درجه (گرادس) اسیلك آرتووینه قاراغانده کرهٔ ارضنك اچنده طبیعی بر حرارت وارلغی آڭلاشلور کرهٔ ارضنك قابغندن مرکزی یعنی قل اورتاسینك آراسی (٦۰۰۰) چاقرم مسافه‌در.

یوقاروده تعریف ایتدیکمز کبی هر اوتوز ایکی میتر تیرانلکده بر گرادس اعتباری ایله دورت ملك متره مسافه‌ده یوز اوتوز گرادسدن زیاده حرارت اولمق لازم کیلر. اگر مرکز ارضغه قدر بوروشده آرتا بارسه حرارت مرکزیه (یعنی کرهٔ ارضنك ایك اورته‌سنده‌غی اسیلك انسانلرنك عقلی خارجنده بر مرتبه‌یه (یعنی ایکی یوز ملك گرادسقه) یته‌چکی وبو قدر حرارتکه هیچ بر جسمنك تحمل ایده‌میه‌چکی آشکاردر. بو قیاسقه نظرا ابتدای شکلندن بوشلقده اوطدن عبارت بر کچکنه کره اولوب مرور زمان ایله صوونوب قاطیلاشقان واوستنده یوریدیکمز قشر ارضنی (یعنی قابوقلرنی) تشکیل ایتمش اولدیغی آڭلاشلور. ییر یوزندن (۸) چاقرملق تیره‌نلکده ایکی یوز ایللی گرادسدن زیاده حرارت مرکزیه قوّتیله قورغاشن، باقر، تیمر، وسائر معدنلر اریه‌چکی کبی قرق چاقرملق تیره‌نلکده هر تورلی معدنلر وطاشلر ارور. نهایت ییر یوزندن (۴۸) چاقرملق تیره‌نلکدن باشلاب ییرنك اورتالغی جهنم کبی بر اوت دیگزندن عبارت اولمق کیره‌ك بولادر. حاضرده‌ده ییر یوزنده موجود آلتی یوزدن زیاده اوط آطا طورغان ؤولقانلر دخی مذکور مرکز ارضده اولان اوط دریاسی‌نك منفذ وموری جالری اولدیغی ظن اولنمقده‌در. بو حالده قشر ارضنك ثخونتی (یعنی کرهٔ ارضنك قابقی‌نك قالنلغی) ۴۳ چاقرم یاکه آلتمش بیش ملك آریشندن زیاده دگلدر. بوده قطر ارضنك یعنی کرهٔ ارضنك مرکزی ایله اوستی آراسنده اولان مسافه‌نك (۲٦۴ / ۱) قدری یعنی ایکی یوز آلتمش

دورت اوُلوُشندن بر اوُلوُش دیمك اولوُر. کرهٔ ارضنڭ زورلغنه نسبة قابغی‌نڭ قالنلغی آفلیسون اوُستنه چوُرنالغـان بیك یوقا کاغذ نسبتنڭ گنه‌در. آخری وار.

ضیا ناصری.

حیات نباتی. (آخری).

مای آیلرنده نباتاتنڭ کوڭللرگه بیردکی خوشلق هرکمنڭ معلومیدر. شاعرلر، حکیملر زماننڭ روحی اولان بو فصلنڭ لطافتینی مدح ایتوُب یازغان مقاله‌لری بر بیرگه جییلوُر ایسه، «یاز اوّلی کتبخانه‌سی» اسمنده بر کتبخانه میدانغه کیلوُر ایدی. اول فصلغه لطافت گوزه‌للك بیرگان نرسه‌توُرلی توُرلی توُسلر ایله کوکره‌گینی بیزه‌مش، یه‌شل پرده‌لر ایله اوُستینی اوُرتوُب نازلی معشوقه‌لر صورتینه کرمش نباتاتدر. هم ده اول معشوقه‌لرنڭ اطرافنده ئه‌یله‌نوُب خوش طاوشلر ایله عاشقلق حاللرینی سوُیلی طوُرغان ویالواروُب صایرامقده اولان قوُشلردر. یه‌شه‌دکمزچه بو لطیف فصل صولومزغه ضررلی اولان هوانڭ حامض قاربونینی نباتاته قبول ایتدردکی کبی ترکلك‌که سبب بولغان آچتقیسینی بزگه باغشلادقندن گه‌وده‌مزنی احیا ایته‌در. قاراغان صاین هرتوُرلی گوزل شکل وصورتلرنی کوزمزگه توُشره‌در. کوزمزده‌گی تیلیگراف چبغی کبی طامرلر اول صورتلرنی ایلیکتریك قوه‌سینڭ یوُرشی کبی بر یوُرش ایله گه‌وده‌مزنڭ الوغ حاکمی اولان عقلمزغه ایرشدره‌در. عقل ایسه، قلبکه‌می تقدیم ایته‌ر باشقه‌چه‌می قیلوُر؟ هرنه ایسه، شول ساعت کوڭل آچلوُر، عقل نورلانوُر. نباتاتنڭ یاز اوّلنده‌گی بو شکل وصورتلری قش فصلنده خصوصا کوُز آخرلرنده کوُینچ بر حالگه آلماشنوُرلر: یافراقلری توُشه‌ر، قامل، کوبشه وقورالری قوُروُغان بر تیگه‌نه‌ك حکمنده قالوُرلر. اوسولرینه لازم اولان ماده‌لرنی قبول ایتمکدن طوقتارلر. الحاصل میت بر گه‌وده حالنده اولوُرلر. ینه یاز فصلی بیتدی‌می، نورنڭ، حرارتنڭ وباشقه سببلرنڭ تأثیری ایله نباتات یاڭغادن ترلوُر، اوزینڭ رزقی حکمنده اولان سول طامرلری بوینچه ییردن یوقارغه آقمه‌غه باشلاب قوُروُمش نباتاتنی پارلاندروُب یوُموُشاتوُرلر. نباتاتده شول سوللری ایله تربیه‌لنوُب پسی، یافراق وچه‌چه‌کلرینی میدانغه چغاروُرلر. سول دیدکمز نرسه‌نڭ بر اوُلوُشی نباتاتنڭ اوسمکینه خدمت ایتدکی کبی آرتغی‌ده، مای چیسلاسینڭ آخرنده قایری ایله آغاچ آراسینه جییلغاندن صوڭ ایکیگه بولنه‌در. بر اوُلوُشی آغاچقه ئه‌ورلوُب ایکنچی اوُلوُشی قایریده قالادر. اوُشبو روشچه آغاچ هر یلده بر قاتلاو آرتادر. آغاچنڭ نیچه یللق ایکانینی اوُشبو قاتلاولرنڭ عددندن بلمك ممکندر.

یوقاریده نباتات طوغدروُ دیمش ایدك. البته! چوُنکه نباتاتنڭ‌ده نسل‌نو اوُچوُن کیره‌کلی اعضالری باردرکه دورت شیدن عبارتدر. بری چه‌چه‌ك کیشه‌نگی‌سی، (قوشاڭغی) ایکنچی‌سی کشیه‌نگینڭ اچنده توُرلی توُسلرگه بویالمش چه‌چه‌ك، اوُچنچیسی چوقمارلی اینه کبی سرکه‌لی بر صابدر. بو سرکه‌لر ذاتا نباتاتنڭ نطفه‌سی حکمنده‌درلر. دورتنچیسی خاتوُنلق اعضاسیدرکه، اوُشبو اوُچ اعضانڭ اورتالغنده، ایرلك اعضاسندن‌ده نچکه بر اینه‌در اینه‌نڭ آستقی طرفنده‌غی توُبوُن رحم وبالا قاپچیدر. اینه‌نڭ ایڭ یوقاری اوُچنده بولغان چوقمارغه عربچه استغماط دییلوُر. استغماطنڭ یوُزی اوزینه یابشقان بر ماده ایله اوُرتلمشدر.

چه‌چه‌کلر آچلوُب کمالتکه ایرشکانده ایرلك اعضاسینڭ اوُچنده بولغان کچکنه قاپچق کبی نرسه‌لری آچلوُر. اچنده بولغان سرکه‌لرنی اطرافینه صاچمه‌گه باشلار. اول سرکه‌لر خاتوُنلق اعضاسینڭ استغماطینه یابشوُرلر. طشنده‌غی پرده‌نی یرتوُب آچلغان یارقدن یفه‌ك بوُرتوُکلری کبی بولوُب استغماطنڭ کچکنه تیشکلرندن اچینه کروُرلر.

اینه‌نڭ کوبشه‌سندن کیچوُب رحمگه ایرشوُرلر. ایڭ صوڭندن رحم اوزی بیه‌مش وسرکه‌لری اوُرلوُق بولوُرلر. اوُرلوُق ییرگه صاچلسه ییردن تیشلوُب چغوُب هرکمگه معلوم روشده یه‌ش بر اوله‌ن بولوُر. ایشته! نباتات اوُشبو روشچه آشار، اچه‌ر، صولو آلوُرده، اوسه‌ر. اوُرلوُق تحصیل ایته‌رده، بالا کیتروُب اوزینڭ نسلینی بو دنیاده بتمکدن صاقلار. بیچاره نباتنڭ قول وآیاقلری یوق‌که حرکت ایتوُب اوزینڭ رزقینی حاضرله‌سوُن! اوُرلغینی ایگوُب اوزینڭ نسلینی حفظ ایتسوُن! بو مهم وظیفه‌لرنڭ سببلری یالغز آدمنڭ کسب واجتهادیدر. ایمدی حال بویله ایکان، نباتات حال تللری ایله آدم اوغللرینه اوُشبو روشده بر نصیحتده بولنماسمی؟ «ای حیاتمنی اوزینڭ تصرفینه آلغان آدم! حیاتم وجدانڭغه طابشرلمشدر. طبیعی عمرمنی تمام ایتمسدن الك حیاتمنی بتوُرمه! یاکه کوز یوُموُب بنی آچ وبیعلاج قویمه! اوُرلقلرمنی ایکمیچی نسلمنی بتوُرمه! یاکه ایگوُب‌ده اول بیچاره‌نی گوزل تربیه ایتمیچی هلاکتینه سبب بولما! ای آدم! بونلرنی صاقلار وگوزل تربیه ایته‌ر ایسه‌ڭ وجدانی بر وظیفه‌ڭنی ادا ایتدیکڭ کبی شخصی فائده‌ڭگه هم خدمت ایتمش اولوُرسڭ!»

«جیمنون».

معاشرت ادابی.

(دوامی)

دیگزده پاراخود سیاحتلرنده دیگز طوتمق یعنی کوڭللر بولغانوب دیگز خسته‌لغینه مبتلا اولمق خصوصنده دخی رعایت اولوناچق بعض آداب واردر. کشی اوزنده دیگز طوتمق استعدادینی سیزسه عمومی سفره‌لرگه اوطوُرماسقه تییشدر. چوُنکه سفره‌ده اول خسته‌لق نتیجه‌سی اوله‌رق بعضا بتون سفره خلقنی جیره‌ندره‌چك معامله‌لرنڭ چغووی محتملدر. اوزلرنده اول آوروُنی سیزوچیلر یاتاق بولمه‌سندن طشقه چیقمایوب حاللرینی ایبده‌شلرندن‌ده یاشروُرگه طروشمالیدرلر. باشقه‌لرینی دیگز طوُتقانی کوریلسه، بالذات یانونه واروُب یاردم ایتمك دخی مستحسن عد اولونماس. خصوصا دیگز طوتقان خاتوُنلرنڭ هیچ بر خدمتنه مسارعت تحسین ایدیلمس. بو کبی خصوصلرده مقتضای نزاکت خدمتچی کبی بریسنی چاقرمقدن عبارتدر. دیگز طوتمایانلرنڭ طوتانلرنی کورسه‌توُب استهزا قیلولری دخی بیك زور معیباتدندر. دیگز آورووینه قارشو دارولر تعریف وتکلیف ایتمك بیله موافق آداب اولمایوب خصوصیله طبیب اولمایانلر اوُچوُن بو یولده‌گی سوزلرگه کرشمك افکار جدیه اربابنڭ استهزالرینه دوچار اولمقدن باشقه براشکه یاراماس. «صلاحیت» اویله نازك بر شیدرکه آنڭ خارجنه چیقانلر هر ییرده دوچار استغراب اولوُب بالخاصه آوروپاده تحقیرگه بیله دوچار اولوُرلر. مثلا بزنڭ بوطرف مسلمانلرنده عادتدر: هرنی‌گه دائر بر بحث

آچیلسه، همه‌مز اول بخننك اهلی ایمش‌کبی سوزگه‌کرشه‌مز. صلاحیتمزدن طش سویله‌نمش سوزلرمز قبول ایدیلمیه‌چك اولورسه آچولانامز. بو ایسه آوروپاده بیك زور معایبدن صانالماقده‌در. حقلری‌ده واریا! هرکمنك هر نرسه‌نی بلووی ممکنمی؟ هرکم اوز صلاحیتی یته‌رلك اشلر ایله مشغول اولسه، اصل ترقی اول وقت حاصل اولور. بناءً علیه‌دیگز طوتقان یولچیلرغه دارولر تعریف قیلو صلاحیتدن خارج عد اولونه‌رق تحسین ایدیلمس. ذاتا هر سیاحت پاراخودلرنده بر دوکتور بولونمق نظاملری اقتضاسندندر. داروغه احتیاجلری اولانلر دخی اول دوکتورغه مراجعت ایدرلر. اوزون سفرلر اثناسنده پاراخود بر استانسه‌غه طوقتاب طوراچقی زمانك پربستانگه چیقسه‌گز، طانوش رفیقلرگزگه خبر ویروب «طشدن بر نرسه آلاسگز یوقمی؟ برامرگز یوقمی؟» دیوب صورامق بیك زور اثر نزاکت صایلور. فقط خاتون رفیقلرنك ولیلری وار ایسه بو رخصتنی آنلردن صورامق طاغیده کبارلق صانالور.

پاراخوقه کرگان وقتده یولچیلر بر برینك یبانچیسی اولدیقلری حالده منزل مقصودکه یتوب پاراخوددن چیقغان زمانده‌هرکم بر برینك آشناسی حساب ایدیله‌چکند ن کوروشمچی آیورلمق نزاکتسزلك صانالور. اما بو وداعنی استانسیه‌غه واروب یتوبده هرکم نرسه‌لرینی چیقاروب مشقتلنگان وقتده اجرا قیلو مناسب دگلدر. آندن اوّل وداعلاشمالیدر. اثنای راهده نه گوزل زمان کچوریلمش اولدیغنه تشکر ایدب وداع ایتمه‌لیدر. بیك یخشی طانوشدیغگز آدملر اولوبده بونلر دخی سز واراچق شهرنك کشیلرندن‌ایسه، آیورولشقان وقتده ۋیزیته کاغدگزگه اول شهرده طوراچاغگز محله وخانه‌نك آدریسنی یازوب تقدیم ایده آلورسگز. بو حالده اولده بر ۋیزیته کاغدینه محل اقامتینی یازوب ویرورگه مجبور اولور. اول شهرده‌الك کوروشه وارمق‌مرتبه‌چه کچوك اولان‌ایده‌شنه‌لازم‌اولور. اما یانونده خاتونی اولان ایده‌ش مرتبه‌چه الوغ حساب ایدیلد- یکندن‌الك ۋیزیته‌نی کوتمك آنك‌حقی صایلور. بویله پاراخود وتیمر یوللرده ۋیزیته کاغدلرینی ویرشمك کیله‌چکده دوستلق ومناسبتنی آرتدرو اوچون تعهد حکمنده‌در.

آخری وار. عبدالرحمن. کرم.

اسلام عالمندن.

هندستانده مسلمانلرنك مقداری هر یلده بر میلیون آرتوب طورادر. (۱۸۹۵) نچی‌سنه‌ده (۵۴) میلیون مسلمان بارلغی تخمین قیلنمقده ایکان‌اوتکان (۱۹۰۵) نچی‌سنه‌ده (۶۴) میلیون اولدیغی دفتری حساب ایله معلوم اولمشدر. بینگاله مسلمانلری بوگا داخل دگلدر.

ماروك حقنده یاۋروپا دولتلری آراسنك ایسپانیه‌نك الجزیره اسملی شهرنده مشاوره اولدیغی معلومدر. بو مشاوره‌ده ماروك مملکتنده خزینه بانکیسی تأسیس قیلندی. بوبانکیده فرانسیه‌حصه‌سی اوچ‌اولوش‌اولوب باشقه دولتلرنکی بره‌ر گنه حصه اوله‌چقدر. مشاوره زماننده ماروك دولت اسلامیه‌سینك وکیللری خزینه‌مزنك بانکیسنده اوزمزنك‌ده برآز حصه‌مز اولسه ایدی دیمشلر ایکان. یاۋروپا دولترینك وکیللری بانکیگه سز مسلمانلرنك قاتشووی معقول دگل. چونکه بانکی اشینه هروقت ربا وپروسینت قاتشادر اهل اسلامه ربا حرامدر دیه‌شلر. ماروك وکیللری: «اویله، سز اسلام شریعتنچه عمل قیلماقچی بولسه‌گز، بزنك مستقل مملکتمزنك هیچ بز اشینه قاتشماگز. چونکه مسلمانلره ربا حرام‌اولدیغی‌کبی اجنبی مملکتلره اطاعت‌ده درست‌توگلدر» دیمشلر، لکن یاۋروپالیلر بوسوزنی آرتق اعتبارغه آلمامشدر.

چیستای‌ناحیه‌سنده اورمان‌آستی (شونتالی) قریه‌سینك خلقلرینك مسلمانلقلری حکومت نظرنده تصدیق ایدلدکی ۲۵ نچی آپریلده اوزلرینه رسماً بیان قیلنمشدر. مسجد بنا قیلمغه‌ده‌رخصت‌ویرلمشدر. لکن‌مسجدومکتب بنالری اوچون آقچه‌لری یوق ایه‌ش. اعانه یوللامق اوچون آدرسلری اوشبودر: «چیستوپول اویازدی. کراسنویار ۋولصنی، پودلیصنوی شونتالی قریه‌سی جماعتینه».

آق دیگزده قیبریس (کیپر) اسملی جزیره اوّلده ترکیه مستملکه‌لرندن ایدی. حاضرده (۱۸۷۸) نچی سنه‌دن بیرلی آنگلیه تصرفنده‌در. بوجزیره‌ده اولان (۲۵۰،۰۰۰) اهالینك‌اوچون ده‌بری‌اهل‌اسلامدر. باشقه‌لری گریکلردر. گریك میسیونیرلری اهل اسلا- منی‌اوزدینلرینه‌چقار ونیتی‌ایله‌مسلمان آوللرنك وعظچیلر یورته باشلاغانلر ایکان. بوحالدن مسلمانلرنك حمیت وغیرتلری‌قوزغالوب اوز- لری بزدینی جمعیت یاصامشلر. بو جمعیت مکتبسز آوللرغه مکتبلر آچاچقدر. وعظ طر- یقنچه گریکلرنی اسلام دینینه دعوت قیله‌چقدر، بو خصوصده استانبول شیخ الاسلامینه خبر ایتلمش. لکن آندن هنوز جواب ویاردم کیلگانی یوق ایمش،

خارجی خبرلر.

عربستانده مدینه‌نك مشرق طرفنده مشهور کوه‌یت شهرینك مغرب طرفنده نجد ولایتی واردر. بو ولایتنك باش قالاسی الریاض اسملی شهردر. نجدنك امیری عبد- العزیز ابن الرشید اسملی شیخ ایدی.

عربستانده مسقط امامی‌ایله کوه‌یت شیخی مبارك الصباح کبیلر آنگلیه‌نك قوتورغی ایله کوب مرتبه ترکیه‌یه قارشی طور مقده‌درلر. حاضرده مسقط ترکیه‌نك تصرفندن تمام چغوب آنگلیه‌حمایه‌سینه کرمشدر.

کوه‌یت شیخی‌ده آنگلیه یاردمی سایه‌سنك اوچ یل قدر ترکیه‌دن آیرلوب طورمش ایدی حاضر بوسنه انصافقه کیلوب سلطانغه بیعتینی یاگفارتدی.

نجد امیرینی آنگلیه بیك کوب آولاب باقدی ایسه‌ده، هیچ اوزینه قارانا آلمادی. بر زمان آنگلیه نجد امیرینه خبر ایتمش: اگرده سلطانغه قارشی باش کوته‌رسه‌ك، سیگا بیك کوب قورالار ویره‌چکمز دیمش.

امیر حضرتلری: «یخشی قورالارگنی یوللاب‌قاراگزجایی کیلگانك‌باش کوته‌رورمز» دیمش. شوندن صوك آنگلیه نجدکه بیك کوب قوراللر یوللامش. قوراللرنی قبول ایتدکدن صوکره امیر آنگلیه‌گه هیچ التفات قیلمامش. بالعکس سلطان ایله دوستلغینی آرتدرمش ایدی.

صفر آینك آخرنده نجد امیری قصیم شهرینك شیخی ابن السعود ایله صوغش قیلمش ایدی. گرچه صوغشك غالب‌کیلسه‌ده، دشمان عسکرینك قاچوب قالغانلری آغاچ آراسندن چغوب امیر عبدالعزیزنی آت اوستنده عسکرینه کاماندا بیرگان زمانده اولترمشلر.

حاضرده اوزی اورنینه اوغلی (متعب) امیر تعیین قیلنوب سلطان طرفندن‌ده قبول ایتلمش.

نجد ترکیه‌نك بر ولایتی ایسه‌ده آفتو -

نومیه ایله اوز آلدینه شریعت حکمی ایله‌گنه اداره قیلنادر.

کوریه.

کوریه‌ده (خونچژو) شهری تیره‌سنده کوریه‌لیلر یاپونیه تصرفینه قارشی طوروب بیك زور فتنه‌چغاردیلر. (خونچژو)نی یاپونیه عسکری کوچ ایله آلمش، کوریه آهالیسی اوزلرینه یاپونیه‌نك باش بولووینه راضی بولاسیلری کیلمیدر.

ترکیه.

بو سنه ترکیه مملکتنده‌بیك کوب شهر وقریه‌لرده برمك قدر منتظم ابتدائی مکتبلر وبر نیچه هنر مکتبلری واوچ دارالمعلمین وبر اونیۋیریستیت آچلاچق ایمش.

حج نیمر یولی خرجاتینه دنیانك هر طرفنده‌غی مسلمانلردن اونار مك یوزەر مك صوم آقچه‌لر یوللانمقده ایمش. فقط روسیه مسلمانلرندن بویللرده هیچ برتیین‌ده یوللانمی ایمش. بوگا ترکلر بیك عجبسنه‌لر ایمش.

داخلی خبرلر.

فینلاندیه‌ده پیتر بورغدن بیك یراق توگل (تیریبوك) شهرنده بیك الوغ سیاسی بر مجلس قورلاچقدر. بو مجلسده دوماده کاسبلر فرقه‌سندن اولان چلینلر هر بری حاضر بولناچقلر. بونلردن باشقه روسیه وفینلاندیه‌نك سوسیالنی اشتراکی پارتیه‌لرینك هر برندن وکیللر حاضر اولاچقدر. فینلاندیه‌ده مجلس حریتی اولدیغندن بو مجلسنی هیچ کم منع قیلا آلمیدر.

❧ دومانی طاراتاچقلر ایمش دیگان خبرلر اصلسزغه چقدیلر. گرچه حکومت کشیلری دومانك چلینلرندن وکیگاشلرندن هر برسویله‌شولرندن بیك راضی اولماسه‌لرده، رسمی وقتی بیتکانچی یعنی (۱۵) نچی ایيونگه قدر طاراتمی طوراچقلر ایمش. (۱۵) نچی ایيونده تعطیل وقتی صلتاوی ایله دوما طاراتلاچقدر. تعطیل وقتی بتکاچ (۱۵) نچی سینته‌برده تکرار چاقرلورمی، چاقرلمازمی؟ بوسی بیك معلوم توگلدر.

دوما طاراتلسه‌ده، چلینلرینی خصوصی مجلسلر یاصاب مشاوره قیلودن منع قیلو ممکن توگلدر. شوگا بناءً چلینلرنك کوبره‌گی داچه‌لرده جیيلوب همان یاگفا نظاملر حقنده مشاوره‌ده بولناچقلر ایمش. شول روشچه سینته‌بر مجلسلرینه قدر بیك کوب نظامنی حاضر قیلوب قویمق نیتنده ایمشلر. بو حالنی حکومتنك قبول قیلووی شبهه‌لیدر. منع قیلوده مشکلدر.

۲۳ نچی آپریلده سیمی اوبلوستنده قارقارالی اویزدنده دوماغه چاین صایلامق اوچون صایلاوچیلر صایلانمش ۋولس وکیللری علیخان بوکایخانف جنابلرینی صایلامق اوچون نی قدر اجتهاد ایتسه‌لرده، توره‌لر طرفندن قبول ایدلمه‌مش.

بوکایخانف جنابلری کادیتلر پارتیه‌سی طرفندن سویله‌دیکی اوچون ۹ نچی غینوارده حبسکه آلنوب ۵ نچی مایغه قدر زندانده یاتمش ایدی.

قرغز خلقی دوما چلینلگینه بالاتفاق آنی صایلامقچی ایدیلر.

علیخان افندی خان اورداسنده بر زمان خانلق قیلمش مشهور بوکای‌خان نسلندندر. قرغز آراسنده معلوماتلی منور فکرلی دیانتلی مسلماندر.

❧ گوریمیکین مجلسنده بولغان وزیرلر هر برسی توشرلوب اورنلرینه دوما چلینلرندن یاگفا وزیرلر تعیین قیلنو احتمالی وگوریمیکین اورنینه باش وزیرلکگه گراف گیدین‌نك تعیین قیلنو احتمالی گازیتلرده همان یازلادر.

بو فکرنی سرای پادشاهیده‌غی کشیلرنك‌ده کوبسی معقول طابالر ایمش.

❧ حاضرگی دوما طاراتلوب ایسکی نظام بوینچه یاگفادن صایلاولر بولو احتمالی‌ده بار ایمش.

بو تقدیرده یاگفا صایلاوده حکومت اوز فکرینه موافق کشیلرنی گنه صایلاتورغه هر تورلی تدبیرلرنی قیلاچق ایمش.

(ایرته اوگماغان کیچ‌ده اوگماس) دیگان قاعده بوینچه بوتدبیردن‌ده بیوروکراتیه، هیچ برفائده ایته آلماس. برکره اش‌چوالوب آبروی کیتدکدن صوگره هر تدبیر کوتلگان نتیجه‌نك کیریسینی بیره باشلیدر.

❧ حریت پارتیه‌سینك دوماده‌غی چلینلری جمعیتلر یاصاو حقنده بیك معقول روشده نظام لایحه‌سی ترتیب قیلمشلر. بو نظاملر تیز زمانده دوما کیگاشینه عرض قیلناچقدر.

❧ دوما چلینلرندن (دیلو نارودا) گازیتنك محرری اولیانف جریده‌سنده‌یازدیغی مقاله‌لر اوچون پیتر بورغ محکمه‌سنده‌عیبلی طابلمشدر. دوما نظامنامه‌سینك (۲۰) نچی ماده‌سی بوینچه ایمدی اولیانف چلینلکدن چغارغه تیشلی بولاچق ایمش.

❧ امیریکانك تون‌یاق طرفنده‌غی جمهورتینك رئیس جمهور (روزۋیلت) اورنینه صایلانو احتمالی بولغان مشهور (برایبان) بو کونلرده پیتر بورغده ایدی، دوما مجلسینی‌ده کروب قارادی. روسیه‌گه کیلودن مقصودی‌ده مذکور دومانی عیانا کورو ایمش.

❧ مای آخرنده پیتر بورغده پیدا گوکیکه وپسیخولوگیه علماسینك عمومی مجلسی باشلاندی. قزان دارالفنونینك معلملرندن فیلوسوف (ایۋانوۋسکی)ده بو مجلسکه تعلیم وتربیه مسئله‌لرندن الوغ بر معروضه حاضرله‌مشدر.

❧ دوماده چلینلر بارسی‌ده بر اتفاقده کورنمکده ایدیلر. حاضرده تورلیسی تورلی پارتیه‌گه بیك آچق روشده آیرلدقلری کورینه‌در. پارتیه‌لر آراسنده حاضر برآر نزاغلرده چغا باشلادی. هر پارتیه عاقلانه تدبیر قیلماسه، بوحالدن بیك کوگلسز نتیجه‌لرطوو احتمالی باردر.

دوما احوالندن.

دوماده برآی همان سویله‌دیلر. باراطورغاچ سویله‌وچیلرده طگلاوچیلرده آرغان بولمق کیره‌کلر. حاضرده نوبت آلوب‌ده سویله‌می قالغان کشیلرگه‌ده رحمت اوقوب قول چابا باشلادیلر. سویله‌نگان سوزلرنك کوبسی برمضمونده اولدیغندن تکرار یازوغه حاجت کورمیمز. حاضرگه قدر نتیجه‌لر بالفعل میدانغه چقغانی یوق. چغاچقلرینی تفصیلا یازاچقمز.

دوماغه اهل اسلامدن ینه دورت چلین صایلاندیغی معلوم اولدی. ایکسی کافکازدن باکو ولایتندن شیعه مذهبندن محمد تقی علییف واسدالله مرادخانف جنابلریدر. هر ایکیسی حریت وترقی طرفداری آدملردر ایکیسی قرغز اهالیسندن طورغای اوبلوستندن برسی احمد ویرجانف اسملیدر. ایکنچیسینك اسمی تیلیگراملرده بیان قیلنمادی.

مکتوبلر.

چیلابیدن.

چیلابی مسلمانلری قرائت خانه هم کتب خانه آچمق هوسینه دوشوب غنیرال غوبیرناتوردن رخصت صورمشلر ایدی. غوبیرناتور جنابلریده اذن ویرمش ایدی. لکن بو وقتقه قدری تدارکنده بولنوبده بعض اسبابی یتشمدکندن بالفعل آچولمامش ایدی.

غوبیرناتوردن اذن آلغاچده بیك تیزلك برلنگنه آچولمدقندن یاشرون امضاء برله بر ذات قزان مخبرنده چیلابی مسلمانلرینه تل تیدرمش. و «چیلابی اهالیسی افکارسز آدملردر اوز آرالرنده نزاعدن بوشانه آلمیلر آچارغه اذن ویرلدکدن. صوکره‌ده نی وقتدن بیرلی کتب خانه‌لرینی آچا آلمیلر» مفهومنده بر مکتوب یازمش ایدی.

بو خصوصده عموما چیلابی مسلمانلرینه تل اوزاتمق بیك الوغ یا کلشقدر قرائت خانه هم کتب خانه آچمق چبش اویاسی یاساماق دگلدر. هیچ اساسی بولنمیان یرده بوندای اشلری میدانه کتورمك آغر براشدر.

خلقنڭ بعضسی آڭلاسه‌ده، کوزلری کورمدکدن قولاقلری ایشدمدکندن قرائت خانه - کتب خانه کبی شیلرنڭ نه‌دن عبارت ایدکنی آڭلامیدر. شونڭ اوچون اش باشنده بولانلرده اول قرائت خانه - کتب خانه نه ایدکنی آڭلاتمق کرك وفائده‌سی تصدیق ایتدرمك کرك صوکره‌ده آقچه‌لرینی جیبا بلمك کرکدر. بو اشلر اوچون خیلی وقتلر اوتوب کیته‌در.

چیلابینڭ معتبرانی غوبیرناتوردن اذن آلدقدن صوکره هیچ فرصت قاچورمان تدارکنده بولندیلر اوز آرالرنده آقچه جیو- شودن ماعدا ترقی پرور همتلو ابراهیم علییف جنابلری اوزینه تانوش روسلردن ویهودیلردن (۴۰۰) دورت یوز صومدن زیاده آقچه طوپلادی. شول جمله‌دن اوله‌رق (گو- پکین کوزنیتصوف) شرکتندن (۱۰۰) بر یوز صوم آلدی (ڤیصوتسکی) شرکتندن (۵۰) صوم آلدی بقیه‌سی واقلاب جیولدی.

امور خیریه اوچون اظهار ایدلدکده یات ملتلرنکده اعانه قیلدقلری کوزمز ایله کورلدی

اسبابلری یتشدکدن صوکره ۱۴ نچی مایده رسمی صورتده آچولدی آچقان وقتده تقریبا بارچه چیلابی مسلمانلری دعاء مجلسینه جیو- لمشلر ایدی. شول جمعیتده چیلابینڭ باش امامی منیر حضرت باکیرف جنابلری بلیغ بر خطبه ایراد ایلدی. خطبه‌سنده قرائت خانه وکتب خانه‌لرنڭ فائده‌سون بر بر بیان ایتدی وکچمش عصرلرده‌غی اسلام دولتلرنده کتب خانه‌لره بیوك اهمیت بیردکلرینی سویله‌دی صوکره مجلسده حاضر اولانلرنڭ بارچه‌سینی اعانه قیلمیه تحریض قیلدی.

حضرتنڭ خطبه‌سندین بارچه جماعت متأثر اولوب هر کم حالی قدر نچه اعانه قیلدی ایکی اوچ دقیقه آراسنده اوچ یوز صومغه قریب اعانه جیولدی حتی بر کره اعانه قیلانلر ینه شول مجلسده ایکنچی کره اعانه قیلدیلر.

چیلابینڭ همتلی بایلرندن ذاکر عیلیف جنابلری یالغزی یوز صوم اعانه قیلوب مسجد قرینده کتب خانه اوچون تاشدین بر بنا یاسامقنی وعده قیلدی.

بو قدر همت کوسته‌رن چیلابی اهل اسلامینه بعض شخصی غرضلر اوچون گازیته‌لرده افترالر قیلمق مناسب دگلدر. اظهار حقیقت مقصودی ایله یازدم کتب. خانه‌ده ناظر: مسلم بن سلیم گرای، بوزداکی.

مدرسه اصلاحی.

ملا نجیب حبیبینڭ یازدیغینه نظرا سمبر ولایتنده صفاجای قریه‌سنده مدرس ملا محی السنه افندی اوز اجتهادی سایه‌سنده تأسیس قیلدیغی مدرسه‌ده اون سنه‌دن بیرو اوچ یوز-قدر طلبه‌یه منتظم اصول ایله تدریس قیلمقده‌در بو مدرسة ابتدائی رشدی اعدادی شعبه‌لرینه ایرلوب هر شعبه دورت صنفه تقسم ایدلمشدر. ۸ نچی یاشنده الفبادن تحصیل علوم باشلامش بر مبتدی بو مدرسه‌ده ۱۲ سنه اچنده ۲۰ نچی یاشینه قدر اعدادی درجه‌سنده ختم کتب قیلمقده معلم وامام خطیب اولمایه صلاحیت کسب ایتمکده‌در. هر صنف اوچون آیروچه معلملر تعیین قیلنمشدر.

محی السنه افندی‌یه تعلیم وتدریس اشلرنده برادرلری‌ده بیك هوس ومحبت ایله یاردم ایتمکده‌درلر.

مذکور مدرسه‌نی زورایتمق وشاکرلرڭ حفظ صحت قواعدی بوینچه معیشتینه صالح ایتمك نیتیله قریه اهالیسی اوز آرالرندن آلتی یوز صوم آقچه طوبلامشلر. بو سنه مدرسه طلبه‌سی اوچون مخصوص بیوك برکتبخانه‌ده تأسیس ایدله‌چکدر.

آفرین صفاجای قریه‌سینڭ علما واهالی محله‌سینڭ اتفاق وهمتلرینه! صفاجای شهرلرینڭ محله‌لرنده بو قدر اصلاحاتنی اجرا قیلو قدر فهم، اتفاق وهمتلر کوب کورنمیدر.

گازیته‌لر حقنده.

طاڭ گازیتی غیرتلی دیگان صاین غیرتینی آرتدرا. یولدزغه‌ده کیلوب بیتدی. یولدزنڭ یازلووینه بحث قیلادر. واو اوستینه اوتور قویوب یازو یارامی ایمش. حالبوکه (طاڭ) اسمینڭ قوشمتاسینی اوزی (یولدز) دییوب ایکی اوتور ایله باصدرغان. ایمدی بو بحثکه ایکی اوتورلی (طاڭ یولدزی) اوزی جواب ویرمه‌لی. دخی هیلرگه بحث قیلا. ها حرفی یولدز املاسنده اورنسز استعمال قیلنا ایمش.

حالبوکه طاڭ شول نومرنده (ئه‌ورلوب، ئه‌تەچ اوله‌نلر، تزله‌نوب، کورسه‌ته) کلمه‌لرینی اوزی‌ده هیلر ایله یازمشدر. بناء علیه بو بحث‌ده جوابقه محتاج توگلدر. بو مسئله‌لر لسان واملا قاعده‌لرینه عائد بحثلردر. بحث واعتراض قیلنسه، سیر یوزنو اداره کلام ایتمه‌لی. بالالرچه قیلانو هر مسئله‌ده کیلشوب بتمیدر. باخصوص ترکیچه مالوگراموتنی کیمسه‌لرجدی مسئله‌لرگه قاتشورغه اویالورغه تییشلیدر.

بوتیلا کوف گروهنده بر نیچه کشی بارلغی معلومدر. بزگه معلوم اولانلری آراسنده آز چوق فنوندن خبردارلری‌ده واردر. لکن طاڭنڭ ۴ نچی نومرنڭ گی فیلیتوننی یازوچی کالیندرلردن باشقه بیرلرده فنی عباره‌لرنی کورمه‌گان قورى بوتیلکه بولورغه اوخشیدر. خبری اولسونکه کالیندارلرده فنلرنڭ فقط نتیجه‌لری گنه یازلادر. اوزون اوزون فنی مقاله‌لر کالیندارلرغه صیمیلر. اگرده فنوندن خبردار اولمق استه‌سه روسچه فن کتابلرینی مطالعه قیلسون اگرده روسچه‌سی جه‌یه‌ولی گنه اولسه، اعتراض قیلدیغی یولدزی دقت ایله مطالعه ایتسون.

چونکه یولدز آنڭ کبی فن ایله منی آیرماغان کیمسه‌لری فنوندن خبردار ایتمك اوچون یازلادر.

بیچاره فیلیتونیستنڭ برر مقیلەسی یولدز ادارەسینه قبول ایدلمەمش اولمالی. کیفی کیتمەسون یولدزغه مقالەسی قبول ایدلمەیەنلر اولغنه توگلدر چونکه ترکیچه مالو گراموتنیلرنڭ نیگراموتنو یازلغان سوز جیینتقلری یولدزغه هیچ قبول ایتلمیدر. هفتەلك یولدزی روس گازیتەلرنده هر کون تکرار ایدلمکده اولان معلوم مسئلەلر ایله طولدرمق مناسب دگلدر. یولدز ادارەسی، نیگراموتنیلرنڭ سوزلرینی آرزان جییوب قیمت صاتمق اوچون تأسیس قیلنمش بر تجارتخانەده دگلدر.

یولدزده قزان ولایتی اهل اسلامینڭ بلغار نسلندن بولولری حقنده یازلمش مقالەلردن فیلیتونچی هیچ راضی دگل ایمش.

روسلر طرفندن بلغارلرغه نادانلق سببلی قوشلغان تاتار اسمندن آیرلاسی کیلمی. تاتارغنه دگل بز (طاطار) دیمکچی بولا. کفر چاتنده اوزینه (یاکفا اورس) دیبولردن اوزی بیك شکایت قیلا. حاضرده (صامو اوپریدیلینیه) یعنی (تعیین نفس) زمانیدر. تلەسه کم، تلەسه قایسی قوم وملتدن بولمغه اختیاردر: استەگان کشی بلغار اولسون استەگان کشی (تاتار) اولسون. لکن یولدز بلغار بقیەسی حقنده اولان تاریخی دلیللرنی همان یازاچقدر. دلیلسز اوزینی تاتار دیب تسمیه قیلمایاچقدر.

توُرلی سوزلر.

نورڤیگییەده ایلیکتریك قوّتی ایله اشلی طورغان بر نیچه زاڤودلر بنا قیلنمش. بو زاڤودلرده هوانڭ آزوت اسملی کیسەگی طوز روشنده ایتوب آیروب جییلاچقدر.

آزود طوزی ایگنلك ییرلری یا کُغارتور اوچون بیك فائدەلیدر. بر پوت آزوت طوزی بر نیچەیوز پوت تیرس اورنینه طورادر. آندن باشقه داری یاصار اوچونده آزوت طوزی بیك لازمدر.

بعض کیمسەلر آزوت طوزینی اوطون اورنینه یاغوب فائدلانونیده فرض قیلالر. لکن بونڭ اوچون باشقه تورلی پیچلر حاضرلەمك لازمدر. چونکه آزوت طوزینه اوت بیك تیز قابنوب گورلەب کیتەدر. اوطون بته باشلاغاچ خدا خزینەسندن کراسین، نیفت وطاش کومر پیدا اولمش ایدی. برر یوز یلدن صوکره ییر آستنده طاش کومر ونیفتنڭده بتووی گمان قیلنادر. شول سببدن بعض حکیملر اول وقتده نی یاغارمز ایکان دییوب بیك خفالانمقده ایدیلر. بعض کیمیاویلر اول زمانده صو یاغونی فرض قیلمش ایدیلر. چونکه صونڭ (مولد الماء)-(ڤودارود) اسملی کیسەگی داری کبی یانادر. لکن صودن مولد الماءنی آیرو بیك قیمتکه توشەچك اوادی. شول سببدن دیگزلرنی یاغو فرضینی حکما طاشلادی. حاضر ایمدی هوانڭ آزوتینی یاندرورغه فرض قیلا باشلادیلر. اگرده بو فرض میدانغه کیلسه، اوطون وطاش کومر آرزانلاناچق. دیگزلرده یاندرلو خوفندن قوتلاچقلر. خلق هوانی یاغا باشلایاچق بو فرضلر بولغانده کیلەچکنی کوب اویلی طورغان فیلوسوفلرده طنچلاب یوقلایاچقلر.

اعلانلر.

,,ترجمان“ ادارەسندن مهم اعلان

سنه باشندن مشتری اولمیوب ایول باشندن آلتی آیلق یعنی سنه آخرینه قدر **ترجمان** غزتەسنه مشتری یازیلانلره

(قاموس علمی وفنی)نڭ ۲۵۰ صحیفەلك برنچی جلدی ایول باشنده هدیه یوللانەچقدر.

هفتەده اوچ مرتبه چیقان رسملی یتمش نسخه غزتەدن ماعدا منلا عباس فرانسوینڭ **(دارالراحة مسلمانلری)** نام حکایەسی رمضان بیرامنه جمله مشتریلره کوندریلەچکدر.

غزتەنڭ آلتی آیلق بدلی ایکی روبلەدر؛ غزتەیه مشتری اولمیوب مذکور «قاموسڭ» برنچی جلدنی آلمق استیانلر بر روبله بدل کوندریرلر. — آدرس ومراجعت شهر باغچه سرای. «**ترجمان**» غزتەسی ادارەسنه.

اورینبورغده آطنەده ایکی ـ اوچ مرتبه چقمقدەاولان سیاسی ادبی اقتصادی غزته

,,وقت“

بهاسی: بر یلغه ۴ صوم، التی ایغه ۲ صوم، اوچ آیغه ۱ صوم ۲۰ تین.

محرری: محمد فاتح کریمف، ناشری: محمدذاکر رمییف

آدرس: Оренбургъ, редакціи газеты **,,Вактъ“**

قزانده معارف کتبخانەسنده، برادران کریمفلرده هم ابراهیم ادریسفده مشتری قبول ایدله هم هر نسخەسی برملب صاتلمقدەدر.

بایورغه یول!

صاتوب آلامز ۵ تین‌دن ۱۵۰۰ صومغه قدر قاتالوق بوینچه یلی طوغری کیلگان برونغی آلتون، پلاتینه، کمش هم باقر آقچالرنی هر برسون. برونغی هم یاکا آقچالرنڭ قیمتلیسون بلمك اوچون صاتلادر آقچالرنڭ قاتالوغی (کنەگەسی). هر کمگه بیك کیرك نرسه، بیگرا کدەچیتك طورو چیلرغه، سوداگارلر اوچون قولغه توشکان آقچالرنی قارامق اوچون. قاتالوقنڭ بهاسی ۵۰ تین؛ پوچطه ایلەیبارر گه ۶۲ تین نالوژنی پلاتیوژ برله ۷۲ تین. آدریس: قزان، غارادصقوی پاصاژ ۱۸ نچی نومر مغازین، اسماعیل بن احمد الله عبدالرشیدف.

Казань городской Пассажъ № 18, ***Исмагилъ Абдрашитовъ.***

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань, Пассажъ. Редакторъ-издатель Ахмед-Гадій Низамовичъ **Максудовъ**,